

Подальші дослідження слід спрямувати на вивчення найбільш ефективних форм та методів інтенсифікації та управління виробництвом сучасних підприємств машинобудування.

Список використаних джерел:

1. Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80>.
2. Гетьманський В. О. Вимір і наслідки інтенсифікації діяльності підприємства в умовах економічного розвитку / В. О. Гетьманський // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. – 2011. – № 2 (47). – С. 131–134.
3. Ємельянов О. Інтенсифікація використання виробничих ресурсів промислових підприємств як чинник їх економічного розвитку / О. Ємельянов, Т. Петрушка // Схід. – 2012. – № 6 (120). – С. 24-29.
4. Кривов'язюк І. В. Функціонування та розвиток підприємств в умовах кризи: системно-аналітичний підхід: монографія / І. В. Кривов'язюк. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – 392 с.
5. Кривов'язюк І.В. Управління стратегічними можливостями машинобудівних підприємств : монографія / І.В. Кривов'язюк, Р.М. Стрільчук. – Рівне : Волин. обереги, 2016. – 280 с.
6. Марченко В. М. Опіювання інтенсифікації діяльності підприємств машинобудування: прикладний аспект / В. М. Марченко, Н. М. Покровська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2017. – Випуск 16, частина 2. – С. 15-20.
7. Носирев О. О. Вплив зовнішніх факторів на фінансові результати машинобудівних підприємств України / О. О. Носирев // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2016. – Випуск 10, частина 2. – С. 47-51.
8. Павлов К. В. Оцінка економічної ефективності інтенсифікації виробництва з урахування регіональних відмінностей в працевлаштуванні / К. В. Павлов // Економіка та управління. Економічний вісник університету. – 2017. – Випуск № 32/1. – С. 88-96.
9. Покровська Н. М. Аналіз чинників інтенсифікації виробництва в машинобудуванні [Електронний ресурс] / Н. М. Покровська. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/4_pokrovskia.htm.
10. Шарко В. В. Алгоритм оцінки факторів впливу на інтенсифікацію виробництва промислових підприємств / В. В. Шарко, Н. Андрусенко // Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 11-12. – С. 68-72.
11. Шарко В. В. Інструменти механізму інтенсифікації виробництва промислового підприємства / В. В. Шарко // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 9-10. – С. 70–72.
12. Smerichevskiy S.F. Research on the development of the machine-building industry of Ukraine: state and prospects. Multi-authored monograph / S. F.Smerichevskiy, I.V. Krivoviazuk, L.I. Raicheva and others. – Latvia: "Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. – 200 p.
13. United Nations Conference on Trade and Development. Merchandise trade matrix - product groups, imports in thousands of dollars, annual, 1995-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>.
14. Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності у 2001-2016 рр. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 336.2

Маркіна І.А., д.е.н., професор

Большакова Є.Л., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКОВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто феномен стійкого розвитку, адаптацію м'ясопереробних підприємств і просування виробленої продукції на різні рівні галузевих ринків, вивчено основні підходи щодо формування моделей стійкого розвитку з виділенням суб'єктів стійкості, а також розглянуто специфіку функціонування галузевих ринків у кризові моменти. Підсумком дослідження стало твердження, що передумовою стійкого розвитку м'ясопереробних підприємств є оперативне прийняття керівництвом стратегічно зумовлених рішень, спрямованих на технологічну оптимізацію, залучення зовнішніх інвестицій, удосконалення організаційної структури управління (зокрема, управлінських принципів і методів), а також покращення поточних інноваційних, логістичних, технологічних і маркетингових стратегій.

Ключові слова: стійкий розвиток, управління розвитком, процес стійкого розвитку, м'ясопереробні підприємства, ринок м'ясної продукції.

Markina I., Bolshakova E.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN MEAT PROCESSING ENTERPRISES IN CONDITIONS OF MODERN MARKET ECONOMY

The article deals with the phenomenon of sustainable development, adaptation of meat processing

enterprises and promotion of manufactured products at different levels of the sectoral markets, the main approaches to the formation of sustainable development models with the allocation of subjects of sustainability, as well as the specifics of the functioning of sector markets in crisis moments are considered. The result of the study was the statement that the prerequisite for the sustainable development of meat processing enterprises is the prompt adoption by strategically made decisions aimed at technological optimization, attraction of external investments, improvement of the organizational structure of management (in particular, management principles and methods), as well as improvement of current innovative, logistic, technological and marketing strategies.

Key words: sustainable development, development management, sustainable development process, meat processing enterprises, meat products market.

Маркина И.А., Большакова Е.Л.

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНСКИХ МЯСОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РЫНОЧНОГО ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

В статье рассмотрен феномен устойчивого развития, адаптации мясоперерабатывающих предприятий и продвижение продукции на разные уровни отраслевых рынков, изучены основные подходы к формированию моделей устойчивого развития с выделением субъектов устойчивости, а также рассмотрена специфика функционирования отраслевых рынков в кризисные моменты. Итогом исследования стало утверждение, что предпосылкой устойчивого развития мясоперерабатывающих предприятий является оперативное принятие руководством стратегически обусловленных решений, направленных на технологическую оптимизацию, привлечение внешних инвестиций, совершенствование организационной структуры управления (в частности, управленческих принципов и методов), а также улучшение текущих инновационных, логистических, технологических и маркетинговых стратегий.

Ключевые слова: устойчивое развитие, управление развитием, процесс устойчивого развития, мясоперерабатывающие предприятия, рынок мясной продукции.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку економіки України, коли зовнішнє середовище характеризується мінливістю, кризовим станом, проблема стійкого функціонування соціально-економічних систем не тільки не втратила своєї значимості, але і придбала нові аспекти у своєму розвитку. Стійкість, здатність і можливості господарюючого суб'єкта до високоефективного та динамічного розвитку – важлива умова стабільного розвитку вітчизняних підприємств та стабілізації соціально-економічного положення держави. За таких умов постає об'єктивна необхідність у формуванні та реалізації напрямів, підходів, методів та інструментарію управління економічною стійкістю підприємств, що функціонують в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемам стійкого розвитку присвячені наукові дослідження Н. Васюка [4], В. Гейця [5], О. Гончаренка [6], Б. Данилишина [8], А. Касич [13], Т. Надтоки [15], Л. Макухи [14], П. Перерва [17], Н. Шандова [20] та інших учених. Серед зарубіжних дослідників теоретико-методологічним аспектам цих проблем значну увагу у своїх працях приділяли Н. Агеева [1], Акофф [2], І. Ансофф [3], Дж. Гелбрейт [7], Г. Дейлі [9], П. Друкер [10], Б. Карлофф [12], Р. Нельсон [16], С. Дж. Уінтер [16], О. Зеткіна [11], В. Родіонова [18], Н. Хомяченкова [19] тощо. Разом з тим, актуальною є потреба подальшої структуризації, систематизації і комплексності дослідження можливостей забезпечення стійкості розвитку підприємств в нестабільних умовах.

Цілі статті. Метою статті є з'ясування особливостей стійкого розвитку вітчизняних м'ясопереробних підприємств у контексті сучасних умов ринкового господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На даний момент склалися об'єктивні передумови для констатації факту, що вітчизняні промислові підприємства, зокрема і м'ясопереробних, тривалий час акумулюють зміни, що впливають на динаміку їх стійкого розвитку. Це підтверджують не лише чисельні аналітичні дослідження,

об'єктом яких стали конкретно взяті промислові підприємства, а й теоретико-методологічні положення, викладені ще у працях економістів (Р. Нельсона, С. Дж. Уінтера [16] та ін.).

Розкриваючи це питання, слід розпочати з огляду дефініцій поняття «стійкий розвиток», під яким розуміємо адаптацію підприємств у рамках галузевих ринків, метою якої є стабілізація показників господарської діяльності (соціально-економічних, виробничих, фінансових, правових та ін.). Однак слід зазначити, що нерідко аналіз стійкості розвитку окремих підприємств і галузі в цілому проводиться з використанням дещо застарілої теорії стійкості. Сучасні дослідження представляють собою здебільшого нову інтерпретацію ідей західноєвропейської економічної теорії, основи якої були закладені апологетами Смітом, Рикардо, Вальрасом та іншими.

Згідно з ортодоксальною теорією, стійкий розвиток складається з набору когерентно пов'язаних правил прийняття організаційно-управлінських рішень, що залежать від концепції досягнення сталої рівноваги та ринкових умов (ендогенних, екзогенних). Окрім того, виділяють три компоненти, що відіграють вирішальну роль в процесі побудови моделей стійкого розвитку: сукупність знань, умінь і навичок, що використовуються залежно від використання технології, техніки та виду діяльності промпідприємства; максимізація прибутків; прийняття управлінських рішень з огляду на всі можливі дії в рамках ситуації обмеження ринку.

На думку вище зазначених авторів [16], «... у межах концепції стійкого розвитку основні принципи прийняття управлінських рішень обумовлені рівнем виробничо-економічних відносин, тоді як з ортодоксальної позиції, це абсолютно протилежні теорії...». Відомо, що промислові підприємства, вибудовуючи свою діяльність на основі оперативних стратегічно важливих рішень керівництва щодо залучення інвестицій, технологічного переоснащення, удосконалення організаційної, маркетингової, логістичної, соціальної, інноваційної та інших видів роботи, а також використання дієвих управлінських методів, суттєво збільшують показники стійкості. Але при цьому необхідно враховувати, які саме функції та властивості підприємство закладає в основу цього вибору як з часом вони трансформуються в результаті тривалого функціонування в окремому сегменті.

У зв'язку з цим науковці виділяють щонайменше три підходи щодо формування моделей стійкого розвитку: інтегративний, ресурсний і біосферний. Об'єднує їх те, що усі вони базуються на синкретичному філософсько-природничому фундаменті минулих і теперішніх наукових надбань. Такий багатоаспектний конгломерат теоретико-методологічних досягнень економістів, математиків, соціологів та управлінців утворився внаслідок актуалізації в ХХ ст. проблем стійкості розвитку, коли було достеменно з'ясовано, що ситуація набула загрозливих масштабів, що проявляються в нелінійних системних відношеннях «підприємство ↔ ринок ↔ стійкість». Безумовно, вирішити цю проблему поза інтердисциплінарним контекстом неможливо, тому необхідно залучати експертів з різних галузей.

Що стосується сучасного трактування концепції стійкого розвитку, вона ґрунтується на тріаді економічних, соціальних та екологічних показників. Економічний підхід полягає у використанні теорії максимальних потоків сукупного доходу Хікса-Ліндаля [10, с. 76]. Слід зазначити, що єдиною умовою успішної реалізації цієї теорії є збереження сукупного капіталу, на основі якого формується дохід стійкого розвитку. Використання цієї концепції виправдано в першу чергу за умов обмежених ресурсів, коли виникає потреба використання екологічних технологій, направлених на раціональне використання природного, енергетичного й матеріального потенціалу. У цьому контексті мова йде про створення екологічно безпечної та вигідної економічно продукції, видобуток і переробку сировини, раціональну утилізацію та мінімізацію відходів. Однак на етапі економічного аналізу й контролю нерідко виникають труднощі, спровоковані складним вибором виду капіталу (фізичного, людського чи природного), який слід оптимізувати, взаємною заміною цих видів, а також вартісною оцінкою екологічних ресурсів. Саме тому сьогодні експерти наполягають на існуванні двох типів

стійкості:

– сильного – природний капітал не зменшується, але частина прибутків від продажу не відновлювальних ресурсів спрямовується на збільшення цінності відновлювального природного капіталу.

– слабкого – природний і вироблений капітал не применшується з часом.

Соціальні аспекти стійкого розвитку підприємства стосуються трудових ресурсів, тому покликані зберігати стабільність соціо-культурних систем. При цьому важливо зберігати культурне надбання не в локальних, а глобальних масштабах, навіть коли мова йде про непровідні економічні системи. Здійснення глибокого ретроспективного аналізу, пропорційний принцип розподілення ресурсів, ефективна система прийняття управлінських рішень – всі ці чинники в сукупності можуть сприяти досягненню стійкості сучасними суб'єктами господарювання. Згідно з концепцією соціального розвитку, людина розглядається як суб'єкт розвитку, а не його об'єкт. Проектуючи ці положення на теорію стратегічного менеджменту, стверджуємо, що персонал повинен обов'язково брати участь не лише в тих процесах, що стосуються його роботи й відпочинку, а й долучатися до прийняття, реалізації та контролю рішень щодо формування високоефективної соціальної інфраструктури промпідприємства.

Якщо розглядати концепцію стійкого розвитку з позиції екології, стає зрозуміло, що вона має в повній мірі забезпечити раціональне використання біологічних і фізичних природних систем. Відтак пріоритетними стають питання оперативної адаптації та самовідновлення цих систем, адже їх збереження в ідеальному законсервованому вигляді априорі неможливе. Здатності екосистем відновлювати власний потенціал шкодить низка факторів (нераціональне використання природних ресурсів, втрата біорізноманіття, погіршення екологічних показників навколишнього середовища тощо).

Поєднати на практиці проаналізовані аспекти стійкості надзвичайно важко. Це пов'язано з тим, що їх треба певним чином узгодити, перевести в алгоритм конкретних дій, щоб вони могли когерентно й збалансовано розвиватися не лише на рівні окремого підприємства, а й в контексті національної економіки. Отже, вкрай важливо правильно організувати механізм взаємодії цих елементів. Так, наприклад, поєднуючись, економічний і соціальний елементи сприяють раціональному розподіленню доходів і наданню адресної матеріальної підтримки соціально незахищеним верствам населення. Взаємодія економічної й екологічної складових викликає перерахунок вартісної оцінки в економічній звітності підприємства з урахуванням ступеня впливу промпідприємства на навколишнє середовище. Соціально-екологічний зв'язок проявляється насамперед в зацікавленні питаннями галузевої й міжгалузевої взаємодії, що стосуються соціальних та екологічних інтересів організацій, держави та суспільства в цілому. Різномірні суб'єкти процесу стійкого розвитку подані на рис. 1.

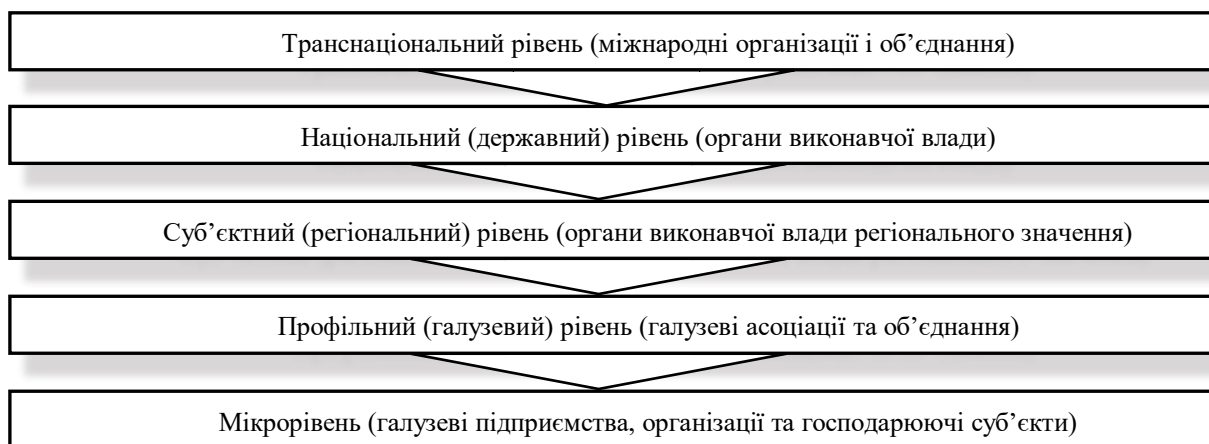

Рис. 1. Суб'єкти процесу стійкого розвитку

На сучасному етапі розвитку вітчизняної м'ясопереробної галузі можна говорити

про існування цілого ряду ознак і критеріїв її функціонування. Як один із підрозділів агропромислового комплексу України, вона отримує від держави цільову підтримку, однак на сьогодні в умовах економічної кризи, коли споживання м'яса суттєво знизилося, м'ясопереробна галузь переживає не найкращі часи, тому наданої державної допомоги недостатньо.

На нашу думку, для подальшого соціально-економічного розвитку аналізованої галузі в кризових умовах м'ясопереробній промисловості не варто орієнтуватися лише на протекцію держави, необхідно розробляти та впроваджувати внутрішні заходи, необхідні для оперативного подолання кризи. В першу чергу, це стосується застосування концепції стійкого розвитку підприємства. Однак забезпечення стійкості розвитку підприємств м'ясопереробної галузі має свої особливості, викликані специфікою галузі в цілому. Аналізована галузь представляє собою інтегровану сукупність галузей м'ясної промисловості та сільського господарства, що організують виробництво, заготівлю, зберігання, трансфер і реалізацію готової продукції.

Основна мета функціонування м'ясопереробних підприємств – забезпечення потреб населення всіма видами м'ясної продукції (м'ясом різних видів, напівфабрикатами, ковбасними та м'ясними виробами тощо) при оптимальних матеріальних витратах. У свою чергу, стійким розвитком м'ясопереробного підприємства ми називаємо сплановані системні перетворення, що стосуються технологічної, управлінсько-організаційної та виробничої сфер його діяльності, які симультанно спрямовані на ріст основних фінансово-економічних, соціальних та екологічних показників задля послідовного зростання ефективності промпідприємства та випуску високоякісної й конкурентоспроможної продукції, яка дозволить йому виконати усі зобов'язання перед державою, партнерами й робітниками та посісти своє місце в системі господарювання. Виходячи з такої дефініції, вважаємо за доцільне розглядати стійкий розвиток м'ясопереробних підприємств як взаємозв'язок організаційно-управлінських, виробничих, фінансових, маркетингових, соціальних і технологічних показників його функціонування. Відповідно, основною ціллю функціонування цього багатокомпонентного та полівекторного утворення є насамперед забезпечення стабільної роботи всіх ланок підприємства (соціально, технологічно й економічно обумовлених).

Особливістю м'ясопереробної галузі є специфічний рух (прямий і зворотний) готової продукції до кінцевого споживача, який полягає у русі продукції в процесі виробництва чи переробки, а також виготовлення м'ясної продукції на рівні галузевого й міжгалузевого рівнів (рис. 2).

Із наведеної схеми стає зрозуміло, що рух м'ясної сировини та готової м'ясної продукції слід розглядати з двох аспектів. По-перше, розподіл продукції відбувається за рахунок багатоканального зв'язку. Так, до споживачів продукція можеходити різними каналами збуту й споживання. Експерти виділяють чотири альтернативні шляхи, якими споживачі отримують м'ясопродукти:

- 1) сільськогосподарські організації → кінцеві споживачі;
- 2) сільськогосподарські організації → підприємства м'ясної промисловості → споживачі;
- 3) сільськогосподарські організації → торгові посередники → споживачі;
- 4) сільськогосподарські організації → підприємства, що спеціалізуються на м'ясній продукції → торгові посередники → кінцеві споживачі.

І хоча на запропонованій схемі особливостей товароруку в умовах сучасного галузевого ринку видно, що перераховані суб'єкти ринку м'ясопродуктів нерозривно пов'язані один з одним, на практиці вони ведуть жорстку конкурентну боротьбу за свого споживача. Погодимось з твердженням Н. Агеєвої [1], яка вказує на амбівалентність цієї взаємодії.

Отже, функціонування аналізованого ринку носить складний і системний характер. Другою особливістю руху м'ясної сировини та продукції є існування зворотного зв'язку

у вигляді відходів виробничого та/або торгового циклу.

Дослідивши сутність процесів, що пов'язані з прямим або опосередкованим рухом м'ясної продукції від виробника до споживача, можна зробити висновок, що даний галузевий ринок має високі показники адаптації у разі виникнення несприятливих кризових умов, а тому характеризується значною сприйнятливістю нових явищ. Особливо амбівалентність взаємодії суб'єктів ринку проявляється на фоні прояву кризових явищ макроекономіки.

Як стверджують компетентні експерти, все більшої популярності набуватимуть найближчим часом ті тенденції, що сприяють не згуртованості суб'єктів господарювання, а навпаки – їх конкурентному протистоянню, бо кожне підприємство зацікавлене в першу чергу в акумуляції прибутків за рахунок збільшення оборотів збуту товарної продукції кінцевим споживачам.

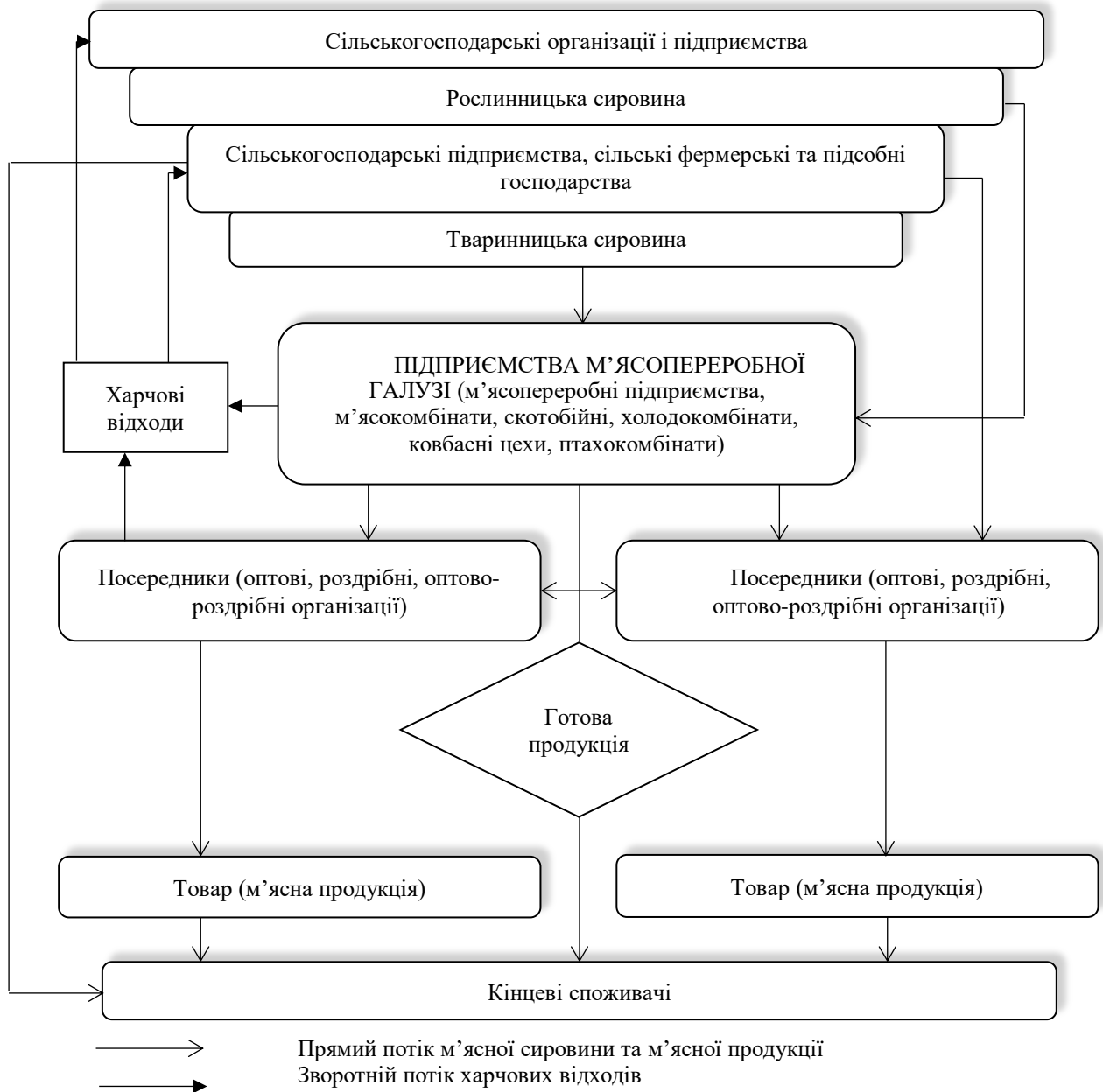

Рис. 2. Особливості товарообігу в умовах сучасного галузевого ринку

Порівняно зі збутом сировини та напівфабрикатів з метою подальшої переробки, кінцевий збут є дуже дієвим інструментом управління фінансовими ресурсами. У цьому

контексті вирішальну роль відіграє так званий ефект асортименту, коли ціноутворення на споживацькому ринку є більш адаптивним до змінюваних чинників економічної кризи, ніж ціноутворення на проміжних етапах руху м'ясної сировини та напівфабрикатів, коли питання ціни та об'ємів постачання визначаються залежно від строку контрактів, умови яких можуть у будь-який час варіюватися. Саме тому другий тип ціноутворення є менш гнучким. У зв'язку з цим кожний учасник ринку м'ясної продукції віддає перевагу короткостроковій перспективі збільшити частку кінцевих споживачів, що сприятиме наростанню тенденцій конкурентної боротьби між всіма ринковими суб'єктами в рамках збутових ланцюгів (рис. 3).

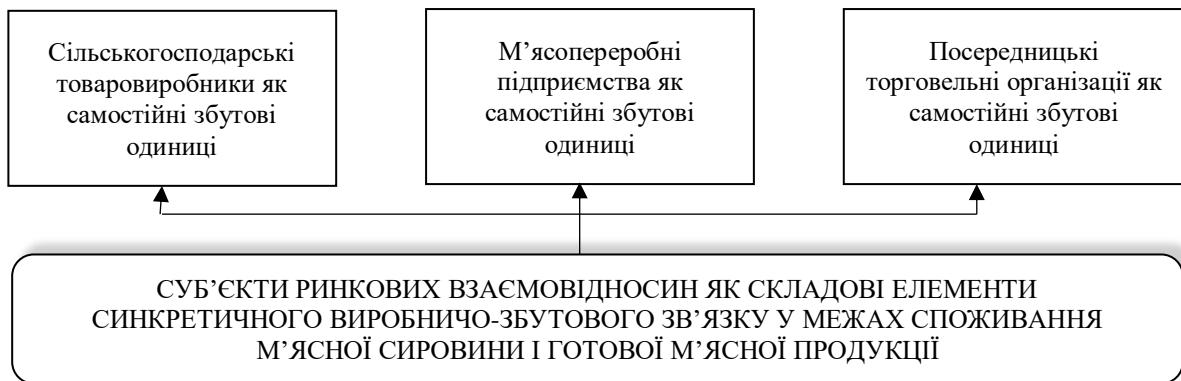

Рис. 3. Структурування синкретичного виробничо-збутового ланцюга ринку м'ясопродуктів під час кризових явищ

Такий стрімкий рух призводить до руйнації виробничо-збутових зв'язків, що існують між суб'єктами ринку. Це провокує деструктивний вплив на як на ринок у цілому, так і на окремих його представників (рис. 4).

- Від'ємний мультиплікативний ефект від співробітництва
- Максимізація прибутку за рахунок гнучкого ціноутворення
- Орієнтація розвитку на посередницьку співпрацю
- Більша самостійність підприємств
- Орієнтація розвитку на протистояння – конкуренцію
- Управлінська гнучкість в умовах ринкових змін
- Розірвання налагоджених довгострокових взаємозв'язків

Рис. 4. Особливості розвитку галузевого ринку під час кризових явищ

Отже, в період кризи на ринок м'ясних продуктів в Україні впливають конкурентні тенденції, викликані намаганнями кожного суб'єкта збільшити власну автономність і посилити контроль над процесами збуту продукції кінцевим споживачам. Першочерговою причиною появи негативних тенденцій розвитку ринку в кризові для національної економіки моменти є порушення функціонування системи та принципів ціноутворення. Стабілізувати таку несприятливу ситуацію, на нашу думку, зможуть такі позитивні моменти: вдосконалення підходів до ціноутворення у м'ясопереробній галузі; активізація процесів підтримки взаємовигідних стабільних партнерських відносин у кризові моменти економіки.

Безумовно, їх успішна реалізація сприятиме стійкому соціально-економічному розвитку українських підприємств.

Зокрема, мова йде про формування конкуренто-цінового механізму регулювання,

який би враховував такі концептуальні моменти: цілі, завдання діяльності інших суб'єктів галузевого ринку, яких слід розглядати не як партнерів, а як конкурентів; результати оцінки стану платоспроможності споживачів; аналіз динаміки розвитку галузі.

Висновки. Отже, використовуючи регулюючі ціноутворення фактори, менеджмент підприємства отримує можливість науково обґрунтувати стратегію адекватних змін цін на м'ясо з урахуванням соціальних реалій, яка б при цьому не шкодила конкуренції на галузевому ринку. Це значить, що підприємство зобов'язане приймати рішення щодо підвищення цін лише на основі проведеного маркетингового дослідження політики, яку ведуть конкуренти. Однак нова ціна має бути суголосною актуальному платоспроможному попиту на м'ясопродукти. Останній момент є особливо важливим, оскільки на тлі системної економічної кризи попит на м'ясну продукцію з боку населення значно знизився, що пояснюється скороченням доходів в цілому та зменшенням витрат на продукти харчування, що не відносяться до категорії товарів першої необхідності. Як бачимо, у теперішніх ринкових умовах вітчизняні підприємства м'ясопереробної галузі потребують об'єктивного обліку мінливого середовища та внутрішніх процесів, а також розробки дієвого інструментарію прийняття адекватних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Агеева Н.Г. Управленческая технология разработки стратегии развития предприятия на основе учета потребительской ценности / Н.Г. Агеева // Экономические стратегии. – 2011. – № 2. – С. 10-13.
2. Акофф Р. О менеджменте / Р. Акофф; [пер. с англ.]. – Санкт-Петербург: Питер, 2002. – 448 с.
3. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф; пер. с англ. – Санкт-Петербург: Питер, 1999. – 416 с.
4. Васюк Н.В. Формування механізму стійкого розвитку машинобудівних підприємств / Н.В. Васюк // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10. – С. 125-128.
5. Гесць В. М. Нестабільність та економічне зростання / В. М. Гесць. – Київ : Ін-т екон. прогноз., 2000. – 344 с.
6. Гончаренко О.М. Прогнозування стійкого розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Гончаренко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 691. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2010_691/21.pdf
7. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества / Дж. К. Гэлбрейт; пер. с англ. – М.: Политиздат, 1979. – 391 с.
8. Данилишин Б. Науково-інноваційне забезпечення сталого економічного розвитку України / Б. Данилишин, В. Чижова // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 4-11.
9. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – Київ: Інтелсфера, 2002. – 312 с.
10. Друкер П. Эффективное управление предприятием / П. Друкер; пер. с англ. – М.: Вильямс, 2008. – 224 с.
11. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия / О. В. Зеткина. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2003. – 134 с.
12. Карлофф Б. Ділова стратегія / Б. Карлофф; пер. з англ. – Київ: Міноріка, 2004. – 239 с.
13. Касич А.О. Звіт про стійкий розвиток як аналітичний інструмент формування корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / А. О. Касич, Я. Ю. Яковенко // Ефективна економіка. – 2014. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3400>
14. Макуха Л.С. Стійкий розвиток підприємств: сучасний стан проблеми [Електронний ресурс] / Л.С. Макуха // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2008. – № 5. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/index.htm
15. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем: монографія / Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, О.В. Мартякова та ін. / за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк: Вид-во ДонНТУ, 2011. – 744 с. – С. 564-569.
16. Нельсон Р.Р., Уинтер С. Дж. Эволюционная теория экономических изменений / Р.Р. Нельсон. – М.: Изд-во «Дело», 2010. – 536 с.
17. Перерва П.Г. Антикризисні інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика / П.Г. Перерва, А.В. Косенко, О.П. Косенко // Вісник національного технічного університету «ХПІ». – 2012. – № 25. – С. 100-106.
18. Родионова В.М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В.М. Родионова, М.А. Федотова. – М.: Изд-во «Перспектива», 1995. – 169 с.
19. Хомяченкова Н.А. Методика многокритериальной классификации промышленных предприятий по группам устойчивого развития / Н.А. Хомяченкова // Вестник Тверского государственного университета. Серия: Прикладная математика. – 2010. – № 37. – С. 81-96.
20. Шандова Н. В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування / Н.В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 101-105.